

PHÁT TRIỂN KHẢ NĂNG NGÔN NGỮ CỦA TRẺ MẪU GIÁO QUA TRUYỆN TRANH

○ ThS. VŨ THỊ HƯƠNG GIANG*

1. Đối với trẻ mầm non, ngôn ngữ (NN) giữ một vai trò quan trọng trong việc hình thành và phát triển nhân cách, là phương tiện để phát triển tư duy, mở mang trí thức và nhờ có NN mà những gì có được thông qua nhận biết bằng các cơ quan cảm giác được củng cố, tổng hợp, hệ thống hóa trở thành những biểu tượng vững chắc của trẻ. Do đó, nhiệm vụ phát triển NN cho trẻ có ý nghĩa quan trọng phải được hình thành và phát triển ngay từ nhỏ, sự phát triển chậm về NN có ảnh hưởng lớn đến sự phát triển toàn diện của trẻ sau này. Nhà giáo dục Nga nổi tiếng E.I. Chikhteva cho rằng việc phát triển NN cho trẻ là khâu chủ yếu trong các hoạt động ở trường mầm non, là tiền đề cho mọi sự thành công khác (1).

2. Phát triển khả năng NN cho trẻ mẫu giáo qua truyện tranh (TT)

TT là người bạn đồng hành của trẻ thơ, là món ăn tinh thần được trẻ yêu thích và được làm quen ngay từ khi còn nhỏ với nhiều thể loại khác nhau. Ở gia đình, trẻ được người lớn đọc cho nghe những câu chuyện trẻ yêu thích; đến trường trẻ được làm quen với truyện qua góc sách truyện, qua các hoạt động học tập, vui chơi, hoạt động góc,... Kết quả những nghiên cứu gần đây nhất đều đã nhấn mạnh rằng: cho trẻ xem TT là một biện pháp rất hữu hiệu trong việc phát triển và hoàn thiện nhân cách trẻ. Bằng các hình tượng nghệ thuật trong tranh vẽ, TT mở ra và giải thích cho trẻ cuộc sống xã hội, tự nhiên, thế giới tình cảm và các mối quan hệ qua lại giữa con người và con người, làm phong phú những xúc cảm, tình cảm của trẻ, giáo dục trí tưởng tượng và đưa đến cho trẻ những hình tượng tuyệt diệu của NN văn học dân tộc. Với TT, trẻ có thể thả hồn suy nghĩ của mình với những câu chuyện hấp dẫn như: «Quả táo của ai», «Tấm Cám», «Ba chú heo», «Cây khế», «Cây tre trăm đốt», «Sự tích mùa xuân», «Chú đế đen», «Sự tích hoa dạ hương»,... và trẻ có thể kể lại những câu chuyện đó dựa vào các tranh và tưởng tượng theo dòng suy nghĩ của mình phù hợp với tranh.

Trẻ mầm non chưa biết đọc, biết viết, nên với trẻ thì TT là nguồn gốc của sự thú vị, trẻ tìm thấy sự hứng thú trong tranh. Vì vậy, cần thường xuyên cho trẻ «đọc» TT hay trực tiếp kể chuyện cho trẻ nghe, với trẻ thì việc «đọc» ở đây chính là quá trình trẻ lật sách và xem hình ảnh trong các trang truyện, các nhân vật, tình tiết trong TT và cảm nhận nội dung bằng các cách khác nhau (có thể qua người lớn đọc cho trẻ nghe, kết hợp với việc chỉ vào tranh để trẻ hiểu được các sự kiện, hành động diễn ra trong tranh; có thể trẻ tự mình lật tranh và thích thú với hình trong tranh,...). Trẻ «đọc» theo khả năng ghi nhớ và tư duy của mình chứ chưa phải tự đọc được truyện tranh, trẻ có thể diễn tả lại được nội dung truyện, thể hiện được ngữ điệu giọng nói các nhân vật trong truyện và rất thích được người lớn đọc đi đọc lại nhiều lần câu chuyện mà trẻ yêu thích. Từ sự hứng thú xem TT sẽ nuôi dưỡng ở trẻ em hứng thú học hành, tăng cường ở trẻ khả năng tư duy NN. «Đọc» TT là quá trình tự trẻ sẽ phát hiện ra cách giải mã tổng quát các chữ cái bằng cách biết nhận diện ra các mặt chữ và từ, phát triển mối liên hệ giữa âm thanh và kí hiệu, mối quan hệ giữa các chữ cái được sắp xếp theo quy định để tạo nên từ, hiểu được các chức năng của NN viết là truyền đạt thông tin; biết sử dụng các quy ước đọc - viết thông thường: đọc - viết từ trái qua phải, từ trên xuống dưới, hình thành và phát triển ở trẻ kĩ năng lật sách truyện. TT còn giúp cho trẻ có thêm những kinh nghiệm sống, mở rộng cho trẻ những kiến thức về xã hội, về cuộc sống, về mối quan hệ giữa con người - con người, con người - thiên nhiên,... Giáo dục trẻ những điều hay lẽ phải, cách sống, cách ứng xử,... Qua TT, trẻ có thể kiểm chứng lại kinh nghiệm của bản thân, tích lũy kinh nghiệm cho trẻ, làm phong phú khả năng tưởng tượng của trẻ, thông qua sự tiếp xúc với TT, phát triển ở trẻ khả năng chú ý, khả năng quan sát, bồi dưỡng trí nhớ, phát triển khả năng

* Trường Đại học Hải Phòng

tư duy và khả năng tưởng tượng, vun đắp tính cách tốt đẹp và bồi dưỡng niềm yêu thích đọc sách, bồi dưỡng khả năng và thói quen tự học.

Các nhà khoa học thuộc đại học Illinois của Mỹ đã khẳng định tầm quan trọng của TT đối với sự phát triển của trẻ, họ cho rằng: TT phức tạp không kém gì các thể loại văn học khác và trẻ em được học rất nhiều điều từ đó, hoặc ít nhất chúng cũng biết học cách để «đọc» một cuốn sách. Trẻ biết nhận các mặt chữ cái và có thể ghép thành từ, có thể «đọc» theo sự hướng dẫn của người lớn từng câu và khi được làm quen nhiều lần, trẻ sẽ ghi nhớ và thuộc từng từ, từng câu trong truyện mặc dù đa phần trẻ chỉ là ghi nhớ một cách máy móc và bất chước, học vẹt, nhưng dần dần sẽ giúp trẻ nhận ra được mối liên hệ giữa hình ảnh và lời thoại trong tranh, là điều kiện thuận lợi để giúp cho NN nói của trẻ được tốt và như vậy việc giúp trẻ «đọc» TT hoàn toàn có lợi đối với trẻ (2). «Năng lực đọc chính là nền tảng học, cha mẹ nên nuôi dưỡng hứng thú đọc của trẻ càng sớm càng tốt, qua đó có thể giúp trẻ hình thành thói quen đọc. Trẻ có năng lực đọc tốt có quan hệ mật thiết với việc học hành sau này của trẻ. Kinh nghiệm đọc của trẻ càng phong phú càng có lợi cho việc học của trẻ sau này, vì thế cố gắng tạo thói quen đọc cho trẻ từ sớm»(3).

3. Lựa chọn TT cho trẻ mẫu giáo

Ở lứa tuổi mầm non thì cách «đọc» tốt nhất và phù hợp nhất chính là TT. Đây cũng là sở thích, đam mê của các trẻ ở mọi lứa tuổi, là thú vui thư giãn, giải trí và là biện pháp quan trọng để phát triển NN cho trẻ.

Thể giới TT là thế giới yêu thích của trẻ thơ, ở đó là những hình ảnh đầy màu sắc dễ thương nên đối trẻ từng lứa tuổi khác nhau, nên có những yêu cầu về việc lựa chọn TT như: phải phù hợp với lứa tuổi và trình độ nhận thức của trẻ; hình thức của truyện, cỡ chữ phù hợp (ít chữ nhưng chữ lớn hơn những loại TT thông thường); nội dung mang tính giáo dục, tranh vẽ phải bắt mắt và hấp dẫn trẻ về màu sắc và đường nét,... Trẻ càng nhỏ, cần chọn những tranh truyện có hình tranh lớn, nội dung phản ánh những sự vật hiện tượng tương đối gần gũi với trẻ như những người thân thiết, các vật dụng, đồ chơi hàng ngày, đồ dùng sinh hoạt, con vật, cây cối quen thuộc và phù hợp với trẻ ở lứa tuổi này. Hãy cho bé quan sát tranh, nhận ra và gọi tên các vật, hành động đơn giản của nhân vật trong tranh. Nên chọn sách có nhiều tranh kết hợp với các dòng chữ có chú thích thật ngắn gọn, dễ

hiểu, câu chữ có vần để trẻ dễ bắt chước. Với trẻ lớn hơn, những bức tranh có thể trừu tượng một chút, nhằm tăng trí tưởng tượng, trẻ thích nghe những câu chuyện có âm thanh của con vật hoặc xe cộ. Ví dụ, tranh truyện «Quả trứng», gà trống kêu «ò ó o», lợn kêu «ụt ịt», vịt kêu «vít vít»,... Vừa cho trẻ xem tranh, vừa đọc cho trẻ nghe, rồi để trẻ mô tả: tên gọi, đặc điểm, giá trị hữu dụng,... kể tên các sự vật, hành động trẻ thấy trong sách. Có thể mua cho trẻ những sách có đường nét tranh không quá phức tạp, rắc rối, màu sắc tươi tắn, rục rờ, tranh ảnh phải phù hợp với nhận thức của trẻ, chính xác, rõ ràng, đơn giản, gần gũi, giống thật như: quả táo, quả chuối, con chó, con cá, con mèo, con gà trống,... Sách truyện ít về số trang, trang sách cứng, in bóng. Những cuốn sách bìa cứng, bóng, giấy dày để trẻ vừa học, vừa chơi đùa mà không bị hỏng và dễ dàng vệ sinh khi chơi xong. Với trẻ từ 4-6 tuổi chúng ta nên chọn những truyện tranh có nội dung sinh động, phong phú, có ngụ ý và giảng giải dễ hiểu, dẫn dắt trẻ đến với những quan niệm đạo đức đúng đắn, hình tượng nhân vật chân thực, tính cách của nhân vật nổi bật, rõ nét, từ ngữ dễ hiểu về các đồ vật thân thuộc, sinh hoạt hàng ngày... Ngoài ra, nên khuyến khích trẻ nói theo khi người lớn đọc, kể lại truyện hoặc từng đoạn truyện, cũng có thể cho trẻ vừa xem, vừa đọc, vừa chỉ theo từng đoạn. Có thể lựa chọn những câu chuyện thần thoại, ngụ ngôn để giúp trẻ mở rộng nguồn tri thức và nâng cao nhận thức, trí tưởng tượng của trẻ với môi trường xung quanh. Đặc biệt, với trẻ mẫu giáo lớn - chuẩn bị bước vào lớp một, nên chọn mua những loại sách có nội dung phong phú và phức tạp hơn, giúp trẻ nhận thức và phát huy trí tưởng tượng như truyện thần thoại, viễn tưởng, hài hước, những câu chuyện dài với tình tiết giàu triết lí để mở rộng kiến thức và khả năng tư duy của trẻ. Chẳng hạn: «Ông Gióng», «Tấm Cám», «Sơn Tinh, Thủy Tinh», TT về những người khổng lồ hay các con thú cư xử như con người. Ngoài ra, bạn có thể mua thêm sách về những khái niệm số học, không gian, thời gian, địa lí, quy luật thiên nhiên, xã hội, quan hệ đạo đức; những câu chuyện về lịch sử, nhân vật lịch sử được viết theo lối hóm hỉnh, NN giản dị, trong sáng gần gũi với trẻ, khiến trẻ dễ tiếp thu lại có thể nhớ lâu những kiến thức vốn rất khô khan. Đối với trẻ mẫu giáo lớn, giai đoạn chuẩn bị vào trường phổ thông, tranh truyện cần phức tạp hơn, hình vẽ có nhiều chi tiết nhỏ, nội dung phản ánh

sâu sắc hơn về các mối quan hệ xã hội. Vì đây là giai đoạn trẻ đã có nhiều trải nghiệm về cuộc sống và bước đầu biết nhìn nhận những vấn đề đơn giản của cuộc sống, có khả năng kiểm soát được cảm xúc của mình ở những mức độ khác nhau, thậm chí có thể đặt ra các câu hỏi theo dòng suy nghĩ của mình. Khi lựa chọn tranh, truyện cho trẻ, người lớn cũng nên quan tâm và chú ý tới sự hứng thú và sở thích riêng của trẻ, bởi mỗi trẻ lại có sở thích khác nhau. Nên làm một kệ sách vừa tầm với của trẻ hay một khu vực khác để trẻ có thể tìm thấy những cuốn sách của mình ưa thích và lấy đọc, hình thành ý thức thích xem sách ngay từ tuổi mẫu giáo.

4. Sử dụng TT sẽ góp phần quan trọng trong việc kích thích hứng thú học tập, giúp trẻ chủ động hơn trong việc trải nghiệm, khám phá NN trước khi trẻ bước vào trường phổ thông. Nắm chắc đặc điểm NN của trẻ mầm non, để lựa chọn TT phù hợp với tâm sinh lí lứa tuổi và NN của trẻ là cơ sở khoa học giáo dục mầm non cho các bậc phụ huynh và giáo viên trường mầm non giúp trẻ biết đọc, biết viết sớm và có khả năng phát triển tư duy tốt. □

(1) E.I. Chikheva. **Phát triển lời nói trẻ em dưới tuổi đến trường phổ thông** (người dịch Trương Thiên Thanh). NXB Giáo dục, H. 1976.

(2) Otto Beverly. **Language development in early childhood**. Northeast Illinois University, 2010.

(3) Phùng Đức Toàn. **Phương án 0 tuổi phát triển ngôn ngữ từ trong nôi** (dành cho trẻ từ 0-6 tuổi). NXB Lao động xã hội, H. 2009.

Tài liệu tham khảo

1. Lê Thị Kim Anh. *Phương pháp phát triển ngôn ngữ trẻ mầm non* (Bài giảng lưu hành nội bộ), Trường ĐHSP Hà Nội, 1999.

2. Phan Thị Lan Anh. *Sử dụng trò chơi nhằm phát triển khả năng tiên đọc - viết cho trẻ mẫu giáo 5-6 tuổi ở trường mầm non*. Luận án tiến sĩ Giáo dục học, H. 2009.

3. Đinh Hồng Thái. **Giáo trình phát triển ngôn ngữ tuổi mầm non**. NXB Đại học sư phạm, H. 2010.

SUMMARY

Preschool period is an important milestone which is epitomized. There for educators need special attention to prepare for the child in all aspects in a child's life. Developing his/her language skills is an important task and using comics to teach children is an important way to improve their language capability.

Kinh nghiệm chuyển đổi...

(Tiếp theo trang 40)

ngoài, các doanh nghiệp và nguồn tài chính khác để phát triển nguồn lực phục vụ ĐT SDH.

* * *

ĐT theo phương thức TC trên quy mô toàn ĐHQGHN là tất yếu, cần thực hiện quyết liệt nhưng không được nóng vội, không áp dụng mô hình nước ngoài một cách máy móc, cứng nhắc. Để việc chuyển đổi thành công hơn nữa trong những giai đoạn tiếp theo tiến tới áp dụng hoàn toàn phương thức ĐT theo TC, ĐHQGHN cần rà soát, thẩm định thực tế, điều chỉnh các văn bản có tính pháp quy và văn bản chỉ đạo cần được thực hiện nhanh chóng, đảm bảo phù hợp với tình hình thực tế. Mô hình hoạt động quản lí người học cần được nghiên cứu, đổi mới cho phù hợp, đảm bảo hiệu quả, quyền lợi chính đáng của người học, đồng thời giáo dục người học hiểu rõ được quyền lợi và trách nhiệm của mình đối với chính tương lai của họ. Cần có những quy định chặt chẽ cho việc kiểm định chất lượng (giám sát, kiểm tra việc giảng dạy, học tập và nghiên cứu khoa học một cách thường xuyên) kết hợp với thưởng phạt nghiêm minh để từng bước nâng cao chất lượng việc dạy và học theo phương thức TC. □

Tài liệu tham khảo

1. Trường Đại học Giáo dục - "Báo cáo sơ kết công tác đào tạo sau đại học theo tín chỉ giai đoạn 2006-2010", H. 2011.

2. Trường Đại học Khoa học Tự nhiên. "Đào tạo sau đại học giai đoạn 2006-2010 ở Trường Đại học Khoa học Tự nhiên trong lộ trình chuyển đổi phương thức đào tạo theo tín chỉ", H. 2011.

3. Trường Đại học Ngoại ngữ. "Báo cáo thực trạng và giải pháp đào tạo ngoại ngữ bậc học sau đại học ở ĐHQG Hà Nội", 6/2011.

4. Khoa Sau đại học - ĐHQG Hà Nội. "Về công tác đào tạo sau đại học ở ĐHQG Hà Nội giai đoạn 2006-2010", H. 2011.

SUMMARY

The writing deals with the general awareness of the significance of credit-based graduate education. It also shows the practice of credit-based education at Vietnam National University, Hanoi from 2006 to 2010. Finally, the writing proposes some solutions to improve the effectiveness of this education form at the University in the coming years.